

GŁÓWNY URZĄD STATYSTYCZNY

KOBIETY I MEŹCZYŹNI NA RYNKU PRACY

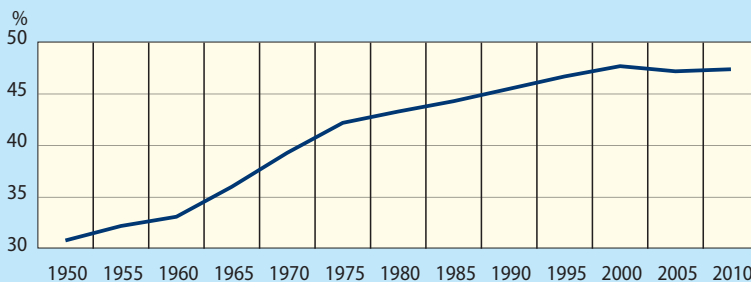
WARSZAWA 2014

Płeć jest jedną z kluczowych cech stosowanych w analizie rynku pracy. Wiele zjawisk przedstawionych jest w podziale na mężczyzn i kobiety. Także indywidualne możliwości oraz decyzje pracowników i osób poszukujących pracy są uzależnione od płci.

Kobiety często pracują w innych zawodach i branżach niż mężczyźni, mają inne wynagrodzenie i czas pracy. Zróżnicowanie to jest uwarunkowane także takimi cechami jak wykształcenie, zaangażowanie w życie rodzinne czy nawet oczekiwania życiowe.

Jedną z istotnych przyczyn tych różnic są uwarunkowania historyczne. Do końca XIX wieku prawo kobiet do pracy zawodowej nie było czymś oczywistym. Dla przykładu, Kodeks Napoleona z 1804 roku umożliwiał kobiecie pracę wyłącznie za zgodą męża.¹ Sytuację zmieniła I wojna światowa, wskutek której kobiety zastąpiły mężczyzn walczących na froncie. Trend ten odwrócił jednak Wielki Kryzys lat 30-tych XX wieku, gdy ponownie wprowadzono ograniczenia w zatrudnianiu kobiet. Dopiero rozwój gospodarki po II wojnie światowej spowodował zwiększenie aktywności zawodowej kobiet. Odbywał się on jednak stopniowo, co pokazują dane odnośnie udziału kobiet w liczbie zatrudnionych w Polsce – w 1950 roku wyniósł on około 31%, a w 2000 roku niemal 48%.

UDZIAŁ Kobiet W OGÓLNEJ LICZBIE ZATRUDNIONYCH W POLSCE

Źródło: Rocznik Statystyczny Pracy 2012.

W związku ze znaczeniem płci jako cechy stosowanej w statystyce rynku pracy, Główny Urząd Statystyczny po raz kolejny publikuje opracowanie syntetycznie opisujące sytuację kobiet i mężczyzn na rynku pracy.

¹http://obywatelki.pl/Community/26347,Blog_Wpis,Kobieta_moze_czy_nie_powinna_pracowac_Czyli_historyczne_spojrzenie_na_kwescie_pracy_zawodowej_kobiet.html

Dane prezentowane w niniejszym opracowaniu zostały zaczerpnięte przede wszystkim z reprezentacyjnego Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL, dane pochodzą z IV kwartału każdego roku), obejmującego osoby w wieku 15 lat i więcej, a także z rejestrów bezrobotnych prowadzonych w urzędach pracy oraz z badania struktury wynagrodzeń według zawodów.

Opis metodologii tych badań można znaleźć w publikacjach tematycznych, dostępnych na stronie internetowej GUS pod adresem: www.stat.gov.pl/obszary-tematyczne/praca-wynagrodzenia.

Z punktu widzenia sytuacji na rynku pracy ludność dzieli się na aktywnych i biernych zawodowo.

Zbiorowość aktywnych zawodowo tworzą pracujący i bezrobotni. Do pomiaru poziomu aktywności zawodowej służy współczynnik, wyrażający udział osób aktywnych zawodowo (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności w wieku 15 lat i więcej (ogółem lub danej grupy).

Między 2010 a 2013 rokiem współczynnik aktywności zawodowej kobiet (ogółem) wzrósł o 1,0 pkt. proc. do 48,5%, natomiast dla mężczyzn wskaźnik ten zwiększył się w tym okresie zaledwie o 0,5 pkt. proc. do 64,4%.

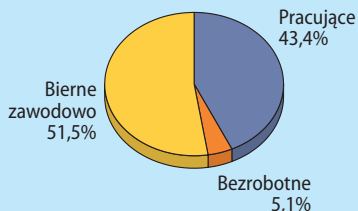
Większe zmiany można zaobserwować dla populacji osób w wieku produkcyjnym: współczynnik aktywności zawodowej kobiet wzrósł o 2,9 pkt. proc., a mężczyzn – o 1,4 pkt. proc.

WSPÓŁCZYNNIK AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ LUDNOŚCI WEDŁUG PŁCI W LATACH 2010–2013

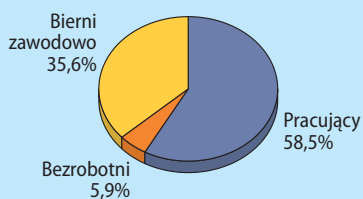
Lata	Ogółem		W wieku produkcyjnym	
	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni
	w %			
2010	47,5	63,9	66,8	76,2
2011	48,0	64,2	67,9	76,6
2012	48,3	64,4	68,8	77,2
2013	48,5	64,4	69,7	77,6

Poziom aktywności zawodowej kobiet jest niższy niż mężczyzn. W 2013 roku na 1000 aktywnych zawodowo mężczyzn przypadało 554 biernych zawodowo, podczas gdy na 1000 aktywnych zawodowo kobiet – 1060 biernych zawodowo. Ludność bierna zawodowo jest znacznie sfeminizowana – ponad 61% tej populacji stanowią kobiety.

KOBIECY W WIEKY 15 LAT I WIĘCEJ WEDŁUG AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ
na podstawie BAEL w IV kw. 2013 r.

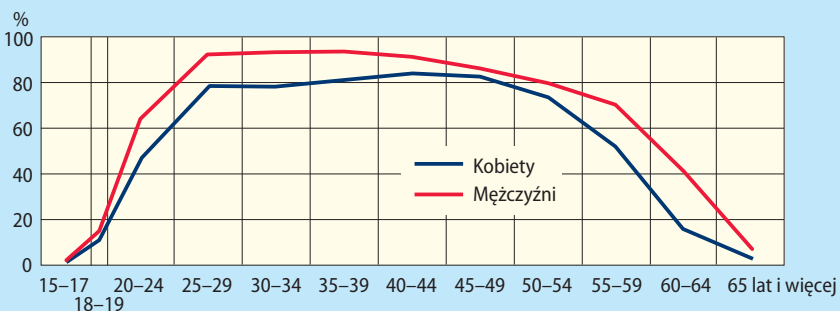

MĘCZYŻNI W WIEKY 15 LAT I WIĘCEJ WEDŁUG AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ
na podstawie BAEL w IV kw. 2013 r.

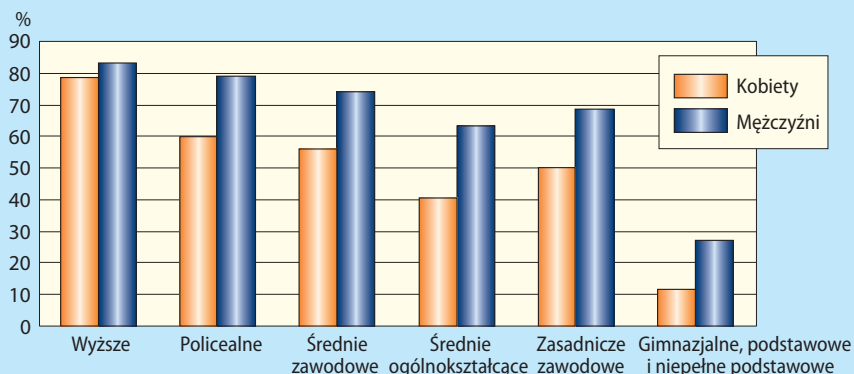
Rozkład aktywności zawodowej według wieku jest nieco inny wśród kobiet i wśród mężczyzn. W przypadku kobiet najwyższy odsetek aktywnych występuje w wieku 40–44 lata (na 1000 kobiet 841 pracowało bądź poszukiwało pracy), natomiast wśród mężczyzn w wieku 35–39 lat (na 1000 mężczyzn 937 pracowało lub poszukiwało pracy).

WSPÓŁCZYNNIK AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ LUDNOŚCI WEDŁUG PŁCI I WIEKU
na podstawie BAEL w IV kw. 2013 r.

Najwyższym poziomem aktywności zawodowej charakteryzują się osoby z wykształceniem wyższym. Współczynnik aktywności zawodowej dla tej populacji kobiet jest najbardziej zbliżony do wartości analogicznego wskaźnika dla mężczyzn (różnica wynosi niespełna 5 pkt. proc.), podczas gdy dla pozostałych poziomów wykształcenia współczynnik ten osiąga dużo wyższą wartość dla mężczyzn (różnice te wynoszą od ponad 15 pkt. proc. do prawie 23 pkt. proc.)

WSPÓŁCZYNNIK AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ LUDNOŚCI WEDŁUG PŁCI I POZIOMU WYKSZTAŁCENIA
na podstawie BAEL w IV kw. 2013 r.

Od 2010 roku odnotowano niewielkie wahania liczby pracujących kobiet w wieku produkcyjnym. Udział kobiet wśród pracujących ogółem w wieku produkcyjnym w tym okresie utrzymywał się na poziomie poniżej 43%.

LICZBA PRACUJĄCYCH KOBIET W WIEKU PRODUKCYJNYM W LATACH 2010–2013

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013
	w wieku produkcyjnym			
Liczba pracujących w tys.	6653	6640	6650	6714
W % ogółu pracujących w wieku produkcyjnym	42,8	42,5	42,5	42,7

Do pomiaru wykorzystania zasobów pracy stosuje się wskaźnik zatrudnienia, który obrazuje udział pracujących (ogółem lub danej grupy) w liczbie ludności (ogółem lub danej grupy).

Wskaźnik zatrudnienia kobiet w wieku 15 lat i więcej, zarówno w całej populacji, jak i wśród osób w wieku produkcyjnym, jest wyraźnie niższy niż wskaźnik zatrudnienia mężczyzn. Od 2010 roku wskaźnik zatrudnienia kobiet ogółem wzrósł o 0,6 pkt. proc., a mężczyzn – o 0,3 pkt. proc.

Jednocześnie w populacji osób w wieku produkcyjnym odnotowano większy wzrost: wśród kobiet o 2,2 pkt. proc., a wśród mężczyzn o 1,0 pkt. proc.

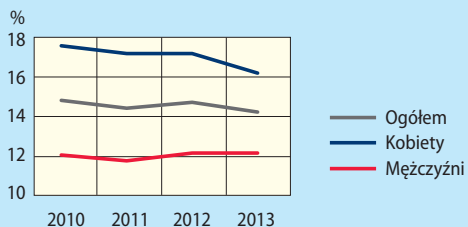
WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA WEDŁUG PŁCI W LATACH 2010–2013

Lata	Ogółem		W wieku produkcyjnym	
	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni
	w %			
2010	42,8	58,2	60,0	69,4
2011	42,8	58,5	60,4	69,7
2012	43,0	58,4	60,9	69,9
2013	43,4	58,5	62,2	70,4

Jedną z grup osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy są niepełnosprawni. Porównując do sytuacji na rynku pracy całej populacji, w tej grupie pracuje znacznie mniej osób, a większość to bierni zawodowo.

Wskaźnik zatrudnienia niepełnosprawnych nie przekracza 15% i utrzymuje się na podobnym poziomie w ostatnich 4 latach. Wskaźnik zatrudnienia niepełnosprawnych kobiet – w przeciwieństwie do całej populacji – jest wyższy niż wskaźnik zatrudnienia mężczyzn.

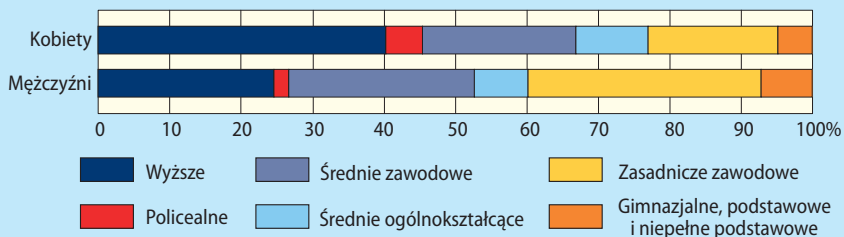
WSKAŹNIK ZATRUDNIENIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH
na podstawie BAEL w latach 2010–2013 w IV kw.

Struktury pracujących kobiet i mężczyzn ogółem według wykształcenia są wyraźnie odmienne. Pracujące kobiety najczęściej posiadają wykształcenie wyższe (40,3% ogółu pracujących), a następnie średnie (31,6%). Wśród pracujących mężczyzn dominują posiadający wykształcenie średnie (33,5%) i zasadnicze zawodowe (32,6%).

PRACUJĄCY WEDŁUG PŁCI I POZIOMU WYKSZAŁCENIA

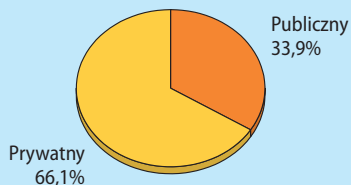
na podstawie BAEL w IV kw. 2013 r.

Wyższy odsetek kobiet (niż mężczyzn) pracuje w sektorze publicznym, a niższy – w prywatnym.

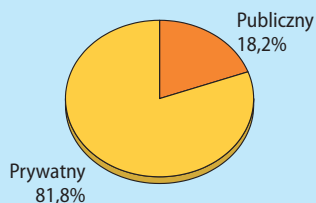
PRACUJĄCE KOBIECY WEDŁUG SEKTORA WŁASNOŚCI MIEJSCA PRACY

na podstawie BAEL w IV kw. 2013 r.

PRACUJĄCY MĘŻCZYŹNI WEDŁUG SEKTORA WŁASNOŚCI MIEJSCA PRACY

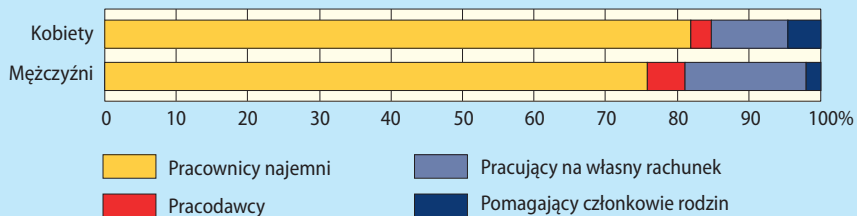
na podstawie BAEL w IV kw. 2013 r.

Kobiety i mężczyźni różnią się także strukturą statusu zatrudnienia. Wśród kobiet wyższy jest odsetek pracujących najemnie i pomagających członków rodzin, a niższy – pracujących na własny rachunek i pracodawców.

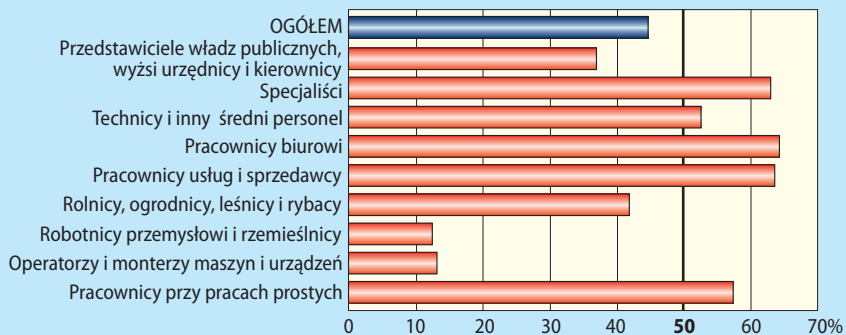
PRACUJĄCY WEDŁUG PŁCI I STATUSU ZATRUDNIENIA

na podstawie BAEL w IV kw. 2013 r.

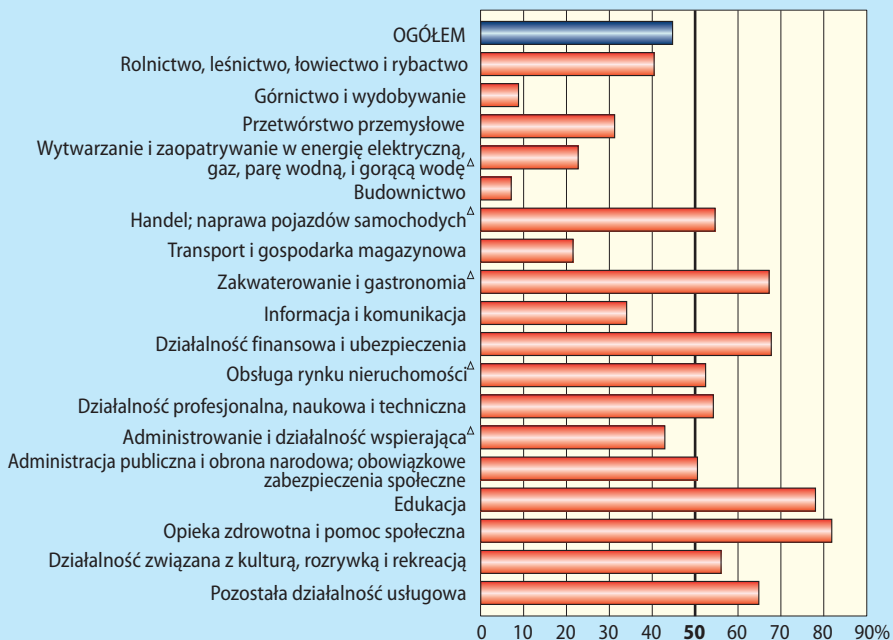

UDZIAŁ KOBIET W OGÓLNEJ LICZBIE PRACUJĄCYCH W DANEJ GRUPIE ZAWODOWEJ

na podstawie BAEL w IV kw. 2013 r.

UDZIAŁ KOBIET WŚRÓD PRACUJĄCYCH WEDŁUG WYBRANYCH RODZAJÓW DZIAŁALNOŚCI MIEJSCA PRACY na podstawie BAEL w IV kw. 2013 r.

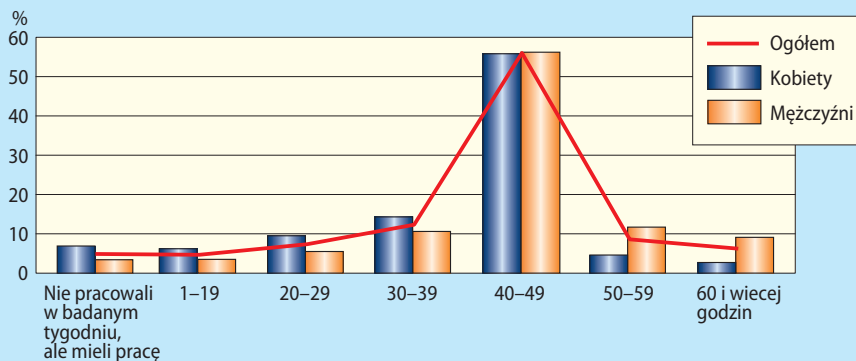
^Δ Nazwa skrócona.

Kobiety najczęściej wykonywały prace w zawodach należących do grup: *Pracownicy biurowi, Pracownicy usług osobistych i sprzedawcy oraz Specjaliści*. W 2013 roku w każdej z nich kobiety stanowiły około 64% ogółu pracujących. Najmniej kobiet pracowało w grupach zawodów: *Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy oraz Operatorzy i monterzy maszyn i urządzeń* (mniej niż 14%).

Do najbardziej sfeminizowanych sekcji gospodarki narodowej należą: *Opieka zdrowotna i pomoc społeczna i Edukacja*, w których kobiety stanowiły ok. 8 na 10 pracujących. Wysoki odsetek kobiet charakteryzuje też sekcje: *Zakwaterowanie i gastronomia oraz Działalność finansowa i ubezpieczeniowa* (190 kobiet na 100 mężczyzn). Natomiast w *Budownictwie i Górnictwie* rzadziej niż co dziesiąty pracownik jest kobietą.

Mężczyźni pracują w tygodniu przeciętnie o ponad 4 godziny dłużej niż kobiety. Wynika to przede wszystkim z tego, że dwa razy wyższy odsetek kobiet niż mężczyzn pracuje w niepełnym wymiarze czasu.

CZAS PRACY WEDŁUG LICZBY GODZIN PRZEPRACOWANYCH W TYGODNIU WE WSZYSTKICH MIEJSCACH PRACY na podstawie BAEL w IV kw. 2013 r.

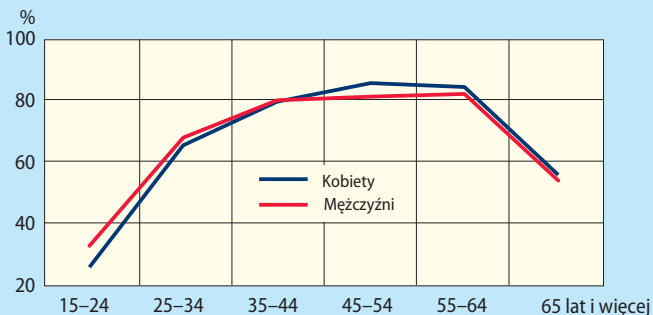
Największa grupa, zarówno kobiet jak i mężczyzn, wykonuje pracę przez 40–49 godzin w tygodniu. W przypadku tej grupy pracowników nie ma znaczących różnic między kobietami a mężczyznami. W wydłużonym czasie pracy (powyżej 50 godzin w tygodniu) pracuje blisko 21% mężczyzn i zaledwie około 7% kobiet. Natomiast niemal co trzecia kobieta i co czwarty mężczyzna pracują mniej niż 40 godzin w tygodniu.

Pracownicy posiadający umowę o pracę na czas nieokreślony to grupa o najwyższych gwarancjach zatrudnienia. Taki typ umowy posiada blisko 73% wszystkich pracowników najemnych. Umowę na czas nieokreślony posiada 8 na 10 pracowników w wieku 35–64 lata, a w grupie najmłodszych (15–24 lata) niespełna 30%.

Kobiety równie często jak mężczyźni posiadają umowę na czas nieokreślony, jednak występuje kilka różnic w zależności od wieku. W grupie najmłodszych pracowników najemnych, odsetek mężczyzn posiadających umowę na czas nieokreślony jest o 7 pkt. proc. wyższy niż kobiet w tym samym wieku. Z kolei kobiety w wieku 45–64 lata nieco częściej posiadają umowę na czas nieokreślony niż mężczyźni.

UDZIAŁ PRACUJĄCYCH NA PODSTAWIE UMOWY NA CZAS NIEOKREŚLONY W OGÓLNEJ LICZBIE PRACOWNIKÓW NAJEMNYCH WEDŁUG PŁCI I WIEKU

na podstawie BAEL w IV kw. 2013 r.

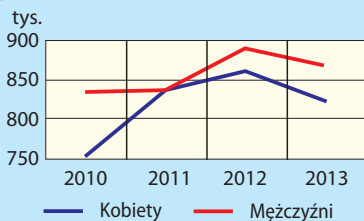
W latach 2010–2013 kobiety przeważają wśród bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy, jednak w porównaniu do lat 2006–2007, przewaga ta w 2013 roku była dużo mniejsza. Wynikało to z większego wzrostu liczby zarejestrowanych bezrobotnych mężczyzn w ostatnich sześciu latach.

Natomiast wśród bezrobotnych wyodrębnianych w Badaniu Aktywności Ekonomicznej Ludności różnice w zależności od płci są mniejsze, z niewielką przewagą mężczyzn w latach 2011–2013.

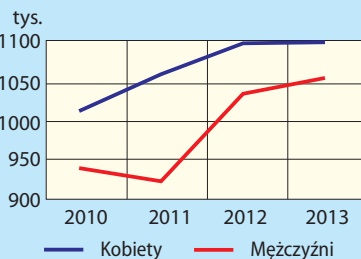
W 2013 roku udział kobiet w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych wyniósł około 51% i był to najniższy udział w ostatnich 11 latach.

LICZBA BEZROBOTNYCH KOBIET I MĘŻCZYŹN W LATACH 2010–2013

na podstawie BAEL w IV kw. 2013 r.

BEZROBOTNI ZAREJESTROWANI W URZĘDACH PRACY WEDŁUG PŁCI W LATACH 2010–2013

W ostatnich latach napływ i odpływ kobiet do bezrobocia rejestrowanego był mniejszy niż mężczyzn. Jednak w obu grupach obserwowano dodatnie saldo napływu do bezrobocia (z wyjątkiem 2011 roku dla mężczyzn). W 2013 roku przewaga kobiet napływających była symboliczna (mniejsza niż 500 osób).

PŁYNNOŚĆ BEZROBOCIA REJESTROWANEGO KOBIET I MĘŻCZYŹN W LATACH 2010–2013 (w ciągu okresu)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013
	w tysiącach			
Kobiety				
Napływ	1468	1270	1256	1286
Odpływ	1419	1225	1217	1286
Saldo	+49	+45	+39	0
Mężczyźni				
Napływ	1574	1321	1399	1423
Odpływ	1560	1339	1284	1403
Saldo	+14	-18	+115	+20

Kobiety częściej niż mężczyźni są zagrożone bezrobociem długotrwałym. W 2013 roku zgodnie z danymi urzędów pracy 41,6% zarejestrowanych bezrobotnych kobiet i 34,9% zarejestrowanych bezrobotnych mężczyzn pozostawało bez pracy dłużej niż rok.

Do oceny natężenia bezrobocia wykorzystuje się stopę bezrobocia wyrażającą udział bezrobotnych (ogółem lub danej grupy) wśród aktywnych zawodowo (ogółem lub danej grupy).

STOPA BEZROBOCIA WEDŁUG PŁCI W LATACH 2010–2013 na podstawie BAEL

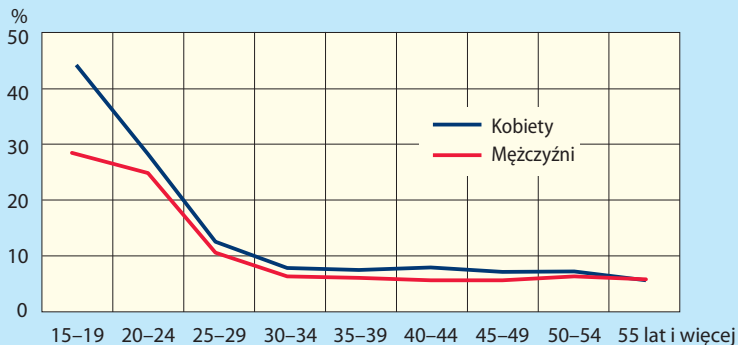
Lata	Ogółem		W wieku produkcyjnym	
	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni
	w %			
2010	9,9	8,9	10,1	9,0
2011	10,8	8,8	11,1	9,0
2012	11,1	9,3	11,4	9,5
2013	10,5	9,1	10,8	9,3

Stopa bezrobocia kobiet jest wyższa niż stopa bezrobocia mężczyzn. Trudniej znaleźć pracę zwłaszcza kobietom powracającym na rynek pracy po dłuższej przerwie oraz poszukującym pierwszej pracy.

Zróżnicowanie stopy bezrobocia w poszczególnych grupach wiekowych przybiera taką samą charakterystykę wśród kobiet jak i mężczyzn: najwyższa stopa bezrobocia dotyczy osób najmłodszych, później mocno spada, by ustabilizować się na zbliżonym poziomie dla osób powyżej 30 roku życia.

STOPA BEZROBOCIA WEDŁUG PŁCI I WIEKU W 2013 R.

na podstawie BAEL w IV kw. 2013 r.

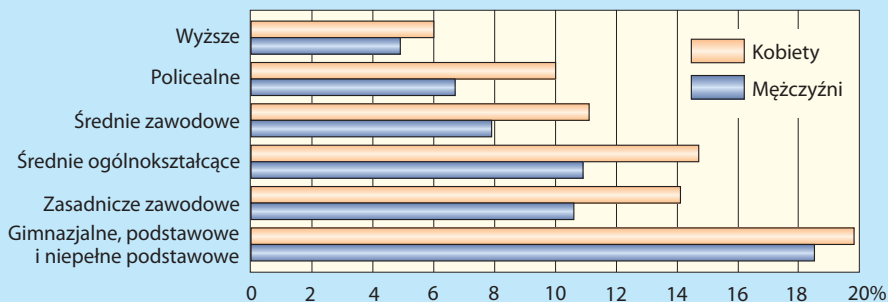

We wszystkich grupach wiekowych, poza osobami w wieku 55 lat i więcej, stopa bezrobocia wśród kobiet jest wyższa niż wśród mężczyzn.

Stopa bezrobocia jest znacznie niższa wśród osób z wykształceniem wyższym niż wśród posiadających wykształcenie średnie, zasadnicze zawodowe czy podstawowe. I dotyczy to zarówno kobiet jak i mężczyzn.

STOPA BEZROBOCIA WEDŁUG PŁCI I POZIOMU WYKSZTAŁCENIA W 2013 R.

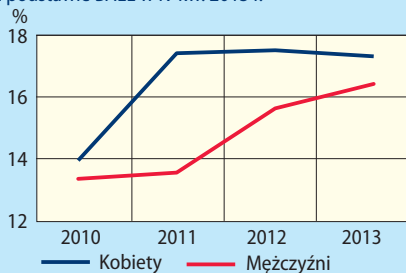
na podstawie BAEL w IV kw. 2013 r.

Jednak, pomimo lepszego wykształcenia, stopa bezrobocia kobiet była wyższa niż stopa bezrobocia mężczyzn dla wszystkich poziomów wykształcenia.

STOPA BEZROBOCIA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH W LATACH 2010–2013

na podstawie BAEL w IV kw. 2013 r.

Stopa bezrobocia osób niepełnosprawnych utrzymuje się na wyższym poziomie niż dla wszystkich osób w wieku 15 lat i więcej, w ostatnich 4 latach wzrosła o 3,5 pkt. proc.

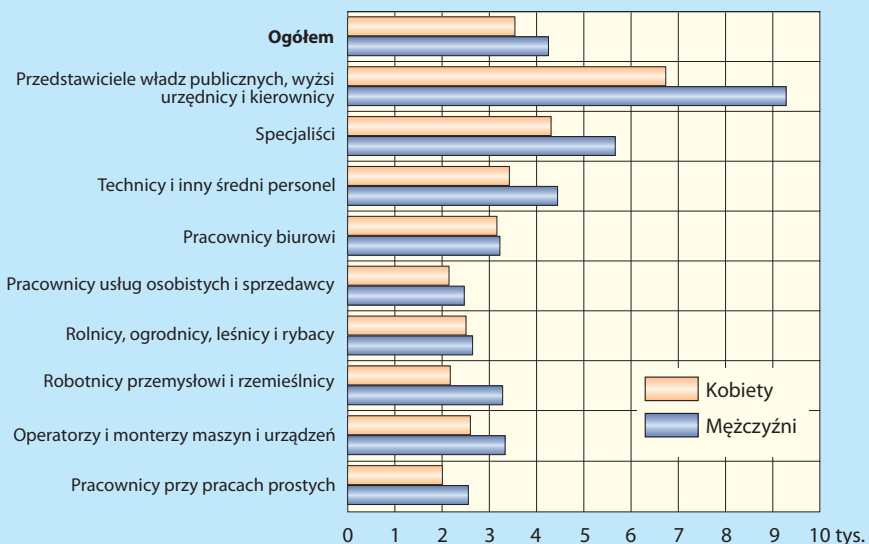
W 2013 roku stopa bezrobocia niepełnosprawnych kobiet była o blisko 1 pkt. proc. wyższa niż niepełnosprawnych mężczyzn.

Przeciętne wynagrodzenie kobiet jest niższe niż wynagrodzenie mężczyzn – w październiku 2012 roku różnica ta wyniosła ponad 700 zł. Mężczyźni osiągnęli wynagrodzenie o 9% (czyli o 355,81 zł) wyższe od średniego w skali

kraju, natomiast kobiety – o 9% (355,22 zł) niższe. W konsekwencji oznacza to, że przeciętne wynagrodzenie kobiet było o około 17% niższe niż przeciętne wynagrodzenie mężczyzn (w 2010 roku – 15%, a w 2008 roku – 23% niższe).

W każdej grupie zawodowej mężczyźni zarabiają więcej, choć w różnym stopniu. Największą różnicę w poziomie przeciętnego wynagrodzenia ogółem brutto kobiet i mężczyzn za październik 2012 r. zanotowano w grupie *Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy*. Relacja przeciętnego wynagrodzenia kobiet do przeciętnego wynagrodzenia mężczyzn wyniosła w tej grupie 66,3%. Najmniejsze zróżnicowanie wynagrodzeń miało miejsce w grupie zawodowej *Pracownicy biurowi*, gdzie przeciętne wynagrodzenie kobiet wynosiło 98,1% przeciętnego wynagrodzenia mężczyzn.

WYNAGRODZENIE MIESIĘCZNE BRUTTO WEDŁUG PŁCI I GRUP ZAWODOWYCH W PAŹDZIERNIKU 2012 R.

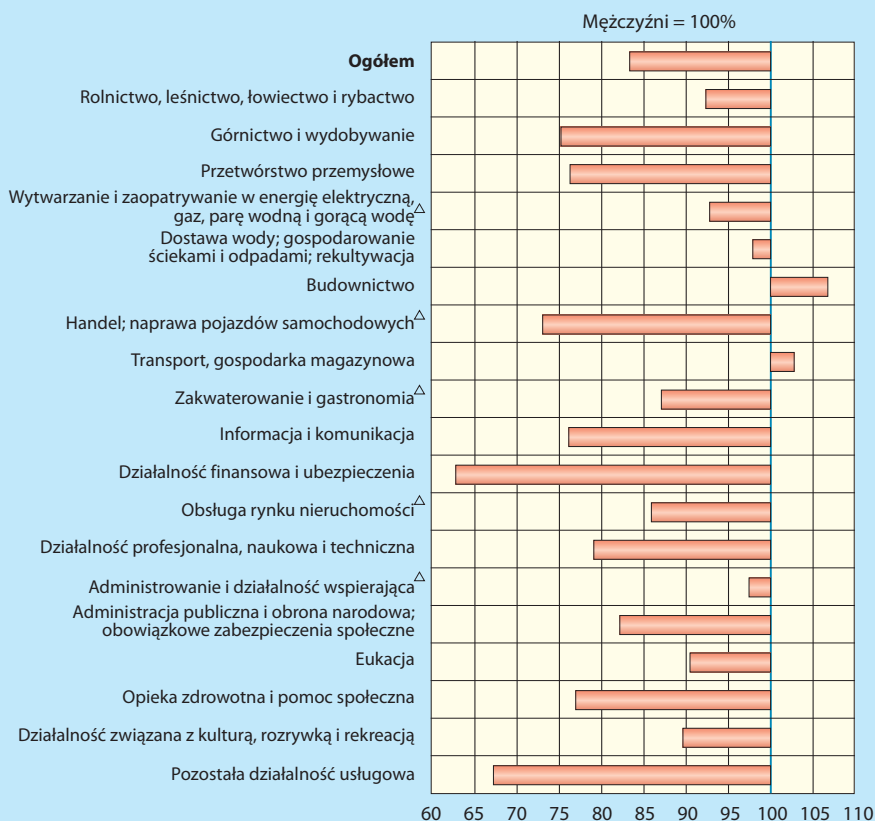

W większości sekcji gospodarki narodowej wynagrodzenia kobiet są niższe niż wynagrodzenia mężczyzn. Największą różnicę można zaobserwować w *Działalności finansowej i ubezpieczeniowej*, gdzie przeciętne miesięczne wynagrodzenie kobiety stanowi niespełna 63% przeciętnego wynagrodzenia mężczyzny.

W przypadku dwóch sekcji – *Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami* oraz *Administrowanie i działalność wspierająca* – wynagrodzenia kobiet i mężczyzn kształtują się na bardzo zbliżonym poziomie.

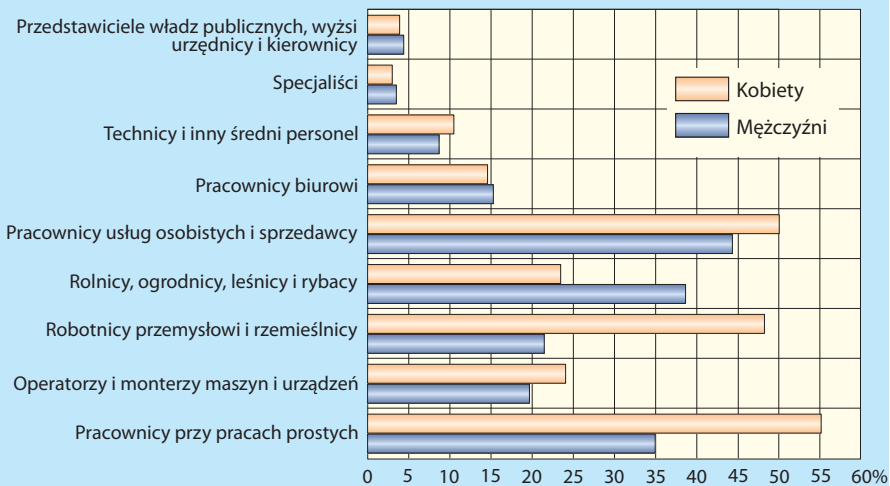
Przeciętne wynagrodzenie kobiet jest wyższe niż mężczyzn jedynie w przypadku dwóch sekcji: *Budownictwo* oraz *Transport i gospodarka maszynowa*. Są to sekcje z niskim udziałem kobiet wśród zatrudnionych.

RELACJA PRZECIĘTNYCH WYNAGRODZEŃ MIESIĘCZNYCH BRUTTO Kobiet I MĘŻCZYZN WEDŁUG SEKCJI PKD W PAŹDZIERNIKU 2012 R.

Poza wynagrodzeniem przeciętnym warto też zwrócić uwagę na grupę pracowników z niskim wynagrodzeniem, czyli poniżej połowy przeciętnego wynagrodzenia dla badanej populacji.

PRACOWNICY Z NISKIM WYNAGRODZENIEM (NIE WIĘCEJ NIŻ 50% PRZECIĘTNEGO WYNAGRODZENIA) WEDŁUG PŁCI I GRUP ZAWODOWYCH W PAŹDZIERNIKU 2012 R.

W październiku 2012 roku blisko 19% pracowników otrzymywało nie więcej niż połowę przeciętnego wynagrodzenia i odsetek ten był o 3 pkt. proc. wyższy wśród kobiet niż mężczyzn.

W grupach zawodów *Robotnicy przemysłowi i rzemieślnicy* oraz *Pracownicy przy pracach prostych* odsetki kobiet z niskim wynagrodzeniem są dużo wyższe niż odsetki mężczyzn. Natomiast w grupie *Rolnicy, ogrodnicy, leśnicy i rybacy* udział mężczyzn z niskim wynagrodzeniem jest dużo wyższy niż kobiet.

Opracowanie merytoryczne
Departament Badań Demograficznych
i Rynku Pracy

Opracowanie graficzne, skład i łamanie
Lidia Motrenko-Makuch, Robert Chmielewski

Druk:

©ZAKŁAD WYDAWNICTW STATYSTYCZNYCH
al. Niepodległości 208, 00-925 Warszawa